

Merav, NCI II, 86; *Blanq* I, 158 20, III, 97.13, i encara *subirà Blanq* I, 206.24, *sobirà* II, 192 16. Observem que en el llenguatge muntanyenc, *sobirà* no ha quedat restringit a les accs. abstractes, sinó que encara s'aplica a les coses materials de muntanya amunt: la gavrera en el Canigó és coneguda amb el mateix nom que l'esbarzer, però distingint-la amb la designació de *barjàs subrà*, perquè no creix com l'esbarzer en els còrracs fondos sinó pels vessants i serrats (Vernet Castell, 1960): aquí tenim, però, la variant fonètica *subrà* amb una evolució paral·lela a la de l'it. *soprano* i de la variant oc. ant i toponímica *subran* (PSW) L'it. *soprano*, fou manllevat com a terme de música de timbre agut [1868, *SLitCosta*].

Sobranament de vegades s'emprava significant 'en excés', Eiximenis (*Regiment*, 62.22, V. la cita a *in-sensat*, *SENTIR*); sovint i elegantment usat com a adverbí superlatiu: [1330] «com --- hajam *sobranament* a cor que l dit Mossèn Brancha sia guardat en tal manera que fugir o escapar, per res, no puxa ---» 1386 (*BABL* IV, 133); «per les novitats que s són començades fer en lo regne d'Aragó en pendre e furta cas tells --- és *sobranament* necessari que totes les forces de aquexa comarqua sien ben guardades ---» diu el desgraciat del rei Martí l'últim 20 de maig de la seva vida, despertan-se massa tard davant la penetració desvergonyida del pretendent cast. *Sobrania* [-ber-, Lacav., Belv., Lab.; -bir- arts. del 1889 i 1890, *DAG.*], *La Sobrania de les Persones Politiques*, el fonamental assaig de Cor., 1925, O. C., 1401ss; *subranes* (*AlcM*) és error evident de lectura per -anes en I. de Villena; rarament *sobranitat* o *sobranesa* [JoMartorell].

Soberg, -erga, segurament resulta d'una lleu alteració *SUPERGU per SÛPĒRBUS 'que s'alça per damunt', generalment 'altiu', 'orgullós' i 'magnífic'.⁴ En català és un mot de tots els temps, i amb manteniment de les diverses accs. llatines: a) 'més alt, més fort, que': «d'aquí avant tots temps lo castell de Bonaire seria *soberc* al castell de Càller», Muntaner (§ 278, Casac. VIII, 33.14, fets de 1318); «--- ni s poria fer que les coses qui penjen en tant sutil artifici, sien conjunctes a cas e fortuna, sens gran e *soberc* Maestre», AntCanals (*Provid*, NCI., 89); «Com Aníbal vehé lo gran poder de Scipió, que li era molt *soberc* en gents d'armes ---», id. (*NCI*, 42 = Miquel, 13); «*unam tunicam bipartitam, de viridí et de listat, cum manibus supergus*», que Alart explica «à mettre par dessus», afegint que més avall porta «scapolonos panni de lana, de grana, per mànegues *sobrerres*» (*InuLC*)⁵ És el significat que consta com a etimològic en llatí, i que continua en Dante: «non far sopra la pégola *soverchio*» (commina un diable, armat de fitora, les ànimes submergides en un bany de pega ardent, *Inf* XXI, 5).

b) 'enèrgic, enorme, poderós': «lo rey d'Aragó --- fo en gran treball de posar una guerra, qui era lavors gran e *soberga*, entre l compte d'Empúries e En Dalmau de Rocabertí, --- e avenc-los abdós», Desclot (fets de 1285, redacció 1290, eds Buchon i Coroleu, § 139, si bé *NCI* IV, 128 7, prefereix *sobrerera*, d'un altre ms.); «sàpies que ab *soberc* trebayl se conserva la gran

fama», Ant. Canals (*Scipió*, *NCI.*, 53; Miquel, 21); «gran confusió e *soberga* vergonya», id id. (ed. Miquel, 22); «ordenà presa / aquella nit, / a son marit, / perquè dormís / --- / Com se n calàs / una gran tassa, / ell begué n massa: / lo fort dormir / fon tost morir / --- / tal *soberc* mal / molts del hostel / lo conegueren / ---», JRoig (*Spill*, 1585); «mas lo alà era molt alt e *soberc*, e féu caure tres voltes a Tirant en terra, e tres voltes lo sotsobrà», JoMartorell (*Ag* I, 185); en definitiva, l'equivalent de 'excessiu': «l'archa --- se n aportaren en casa lur, no guardant si lo pes era *soberc*», *Decam.* IV, § 10, 278 1f. (trad. «ancora che gravetta lor paresse») L'acc. més clàssica en llatí: *Atridae superbi* Horaci, *populum belloque superbum* Virgili (*Aen* I, 31); cf. Landgraf, *ALLG* IX, 367: «--- chi m'inganna / altri ch'io stesso e 'l disiar *soverchio* / già, s'io trascorro il ciel di cerchio 'n cerchio / ---», Petrarca (VII, v. 32).

c) 'Sobrant', 'de sobres': «it. poliges e verteys *sobercs* ---» a. 1331 (Capmany, *Mem Naveg Bna* II, 413), i molt corrent en tots els docs marítims: «it barons ---, it barons *sobercs* --- it puça d'enmig --- it puça *soberga*, nova» Bna. 1354 (Bofarull, *Marina Cat*, 78, 79); «a la nau --- que aja una antena *soberga* per l'arbre major» a. 1394, «--- *soberga* ---» 1395 (*InuLC*); «yo t consellaria que si às alguns dinés *sobercs*, que ls y prestasses sobr' estes goyes», carta privada de BMetge (ed. Riq, 108.31).

«Si vehies ton proisme perir de fam --- series tant cruel que de ço que Déu te ha donat *soberc* no li acoreguesses?», Eiximenis (en la *Doctrina Compendiosa*, *CoDoACA* XIII, 313), i Sansone li troba *sobercs* 'sobrants' en el *Cercapou* (I, 90 6); «*qui habet duas tunicas, det unam*, e qui ha viandes *sobergues* don als freturejants», StVicentF (*Quar*, 241 80); Jesús, a la seva església «l'archa o tora / --- / manna *soberga* / --- / los sacrificis, / alisos pans / --- / les cerimònies / e querimònies, / ja malastrugues --- / li desechà e rebujà», JRoig (*Spill*, 13580); «no vull que diguen que ab armes *sobergues* me só combatut ab tu---. E gità la spasa ---», JoMartorell (*Ag* I, 185). En el fons és l'altra acc. més freqüent del mot llatí: *superbi pecunia* Horaci, *superbi fastus* Properci, i ja en *Tarquinius superbus* Livi, Ciceró, Ovidi; «*superbum*: magnificum», «inclitum, potentem», «ὕπεροχος, ὑπερήφανος», *CGL* V, 442.53; II, 193 24, 464.35; «claro, edito» IV, 179 31. «In cui usa avarizia il suo *soperchio*», *Inferno* VII, 48.

Molt més rara, almenys a l'E Mj, i certament més tardana, en català, és l'accepció purament moral 'superbiós', si bé apareix en un text «lullhià»: «Encara n dic ma culpa, pare, que són estat *soberc*, oblidant e menysconexent Déu»; però és en l'*Art de Confessió* que es publicà com a apèndix de l'ed palmesana de la *Doctrina Pueril* (1906, 410); però seria l'únic cas del mot en totes les obres de Lull (gloss. de MColom); com que el que usà Lull és *supèrbia*, i en obres clarament lullianes hi ha *superbiós*, no havent-hi testimonis de *soberg* anteriors a Desclot i Muntaner, crec que aquí hi ha una altra bona raó per creure que